

Actieplan Houtbouw MRA 2024-2025

*Publiek-privaat samenwerkingsprogramma
en concrete acties in 2024*

1. Introductie

Klimaatverandering houdt de wereld in zijn greep. De gevolgen van CO₂ uitstoot voor de atmosfeer en voor de complexe ecosystemen van de aarde worden in steeds hoger tempo duidelijk. Prognoses worden lastiger omdat de impact van het passeren van kantelpunten ('tipping points') pas meetbaar wordt als het al te laat is. Het is duidelijk dat alle industriële sectoren hun CO₂-uitstoot zullen moeten reduceren.

Dat de bouwsector en gebouwde omgeving één van de grootste CO₂ uitstoters blijkt te zijn is nog niet breed bekend. Alleen al voor de nieuwbouw van vastgoed komt men op een aandeel van ca. 15% van de totale uitstoot wereldwijd. Vanuit de Paris Proof afspraken heeft de bouwsector dan nog beperkt budget beschikbaar voordat het rond 2027 uitgeput is. Niet alleen is de bouwsector verantwoordelijk voor een aanzienlijk deel van CO₂ uitstoot, ook is de bouwsector grootverbruiker van grondstoffen en energie. Het verbruiken van waardevolle grondstoffen wordt elk jaar een nijpender probleem, waarbij de bouwsector een grote 'gebruiker' is: zeker 40% van alle 'virgin' grondstoffen worden gewonnen voor deze sector.

Hier liggen grote kansen om als bouwsector een serieuze bijdrage te leveren aan mitigatie en adaptatie van klimaatverandering. Bijna alle ingrepen die de CO₂ uitstoot moeten verminderen, kosten vele miljarden aan investeringen en vragen om radicale gedragsveranderingen van inwoners, burgers en kiesgerechtigden. Beide type inspanningen zijn nu overduidelijk politiek-maatschappelijk een brug te ver. Maar laat houtbouw nou dé uitzondering zijn: er zijn nauwelijks extra investeringen voor nodig en het vraagt geen wezenlijke gedragsverandering van de burger.

Er kan worden gebouwd met hernieuwbare materialen, waardoor kan worden voorzien in het woningtekort in de MRA. Tegelijkertijd zijn deze biobased en houten woningen een langdurige 'opslag' van CO₂, met een gemiddelde levensduur van een woning van 90 jaar. Het moge duidelijk zijn dat de grote transitie van de bouwsector naar biobased bouwen urgent is. De Metropoolregio Amsterdam staat voor een grote woningbouwopgave met een woningtekort van 4.8%. De MRA heeft de opgave om 178.000 woningen te bouwen tot 2029. Houtbouw en biobased bouwen kunnen en moeten hieraan een belangrijke bijdrage leveren. Nu is het aandeel houtbouw dat nog erg mager: bij slechts 2 a 3% van de woningbouw in Nederland is sprake van houtbouw. De MRA wil dat aandeel vertienvoudigen in vier jaar tijd.

Deze doelstelling is concreet gemaakt in het Convenant Houtbouw MRA 2021-2025. Het convenant is opgesteld in een triple helix-samenwerking tussen publieke partijen van de MRA, kennisinstellingen en private partijen uit de bouw- en vastgoedsector. Uitgangspunt is om vanaf 2025 voor alle nieuwbouw van woningen in de MRA een schaa sprong te maken door minimaal 20% uit te voeren in houtbouw. Vermindering van de CO₂ uitstoot en gebruik van hernieuwbare grondstoffen moeten de norm worden. Eind 2021 is het Convenant Houtbouw MRA ondertekend door meer dan 130 organisaties: publieke partijen, private partijen en kennisinstellingen. Deze houtbouw-community is nu 1,5 jaar actief aan het samenwerken en blijkt een sterk actiegerichte beweging te zijn. Innovatie van de bouwsector kan snel gaan door publieke én private kennis en ervaring intensief te delen en steeds de afspraken en intenties hoog te houden.

Het Programmteam Houtbouw MRA is verantwoordelijk voor het aanjagen/realiseren van de geformuleerde 20% ambitie. Dit is het derde Actieplan Houtbouw MRA (2022-2023-2024) waarin het team met concrete acties laat zien langs welke strategisch-tactische lijnen operationele resultaten bereikt kunnen worden. Het is een vorm van intensieve programmasturing op basis van de triple helix samenwerking die blijkt goed te werken. Halverwege de convenants periode zal 2024 een cruciaal jaar blijken te zijn in het halen van de ambitieuze houtbouw-doelstellingen.

Het Programmteam zet alle beschikbare kennis, de eigen ervaring, zijn brede netwerk en doelgerichte werkwijze in om van goed bedoelde intenties naar concrete realisering van de schaa sprong houtbouw en biobased bouwen te komen. Hierna geven we aan welke activiteiten tot welke resultaten moeten leiden.

2. Algemeen

Bij programmamanagement is het van groot belang om het netwerk van stakeholders te verbinden en te binden aan de intenties. De gekozen 20% ambitie werkt nog steeds goed als concrete doelstelling waar vele organisaties zich op willen richten. Zowel in de publieke sector als bij vastgoedinvesteerders (ontwikkelaars, bouwers, beleggers en woningcorporaties) worden op steeds grotere schaal initiatieven in houtbouw ondernomen en komen houtbouwprojecten van de grond. Een belangrijke disclaimer is natuurlijk dat de meeste woningbouwprojecten 7 a 9 jaar doorlooptijd hebben. Dat betekent dat de harde bijsturing naar ander materiaalgebruik tijd nodig heeft. Lopende projecten in voorbereiding kunnen lastig worden 'omgezet' naar houtbouw.

De werkwijze van het Programmateam bestaat uit de volgende componenten:

- **Netwerk versterken:** door ondertekenaars te (ver)binden en te zorgen dat men elkaar kent en makkelijk kan vinden
- **Innovatie:** de opgave serieus nemen door in beeld te brengen wat er in de keten veranderen moet en kan
- **Koplopers:** faciliteren en committeren zodat ze een voorbeeld zijn voor de grote groep van de houtbouw gemeenschap

- **Bestuurlijk draagvlak:** met actieve betrokkenheid van bestuurders (publiek één privaat) gaat de transitie sneller

- **Bewijsmateriaal:** leveren door vooroordelen in beeld te brengen en bespreekbaar te maken en data te leveren

- **Communicatie:** met stakeholders via optredens op congressen, bijeenkomsten en events: aandacht vasthouden.

- **Open houding:** Het team staat open betreft kritiek en aanpassingen die nodig (b)lijken te zijn.

In de eerste twee jaar heeft deze manier van werken bewezen aan te slaan bij de betrokken partijen, die allen voor ingrijpende veranderingen staan om de werkwijze in de hele keten opnieuw te bepalen. Dat zijn voor de meeste partijen meerjarige trajecten waarbij ze steun en interactie met experts, bestuurders en collega's nodig hebben. Samenwerken is dan ook zeer belangrijk. Niet alleen binnen de MRA maar ook met andere lopende samenwerkingsverbanden zoals City Deal, Building Balance, Lenteakkoord 2.0 en de Gideons Tribes. Ook de samenwerking met Pakhuis de Zwijger blijkt van grote waarde om samen te komen, kennis te delen en het netwerk te versterken.

3. Overlegstructuur

Met de eerder gekozen vijf actielijnen kan het Programmameteam de meeste relevante aspecten van de gewenste schaa sprong meerjarig aansturen en erover rapporteren. De overlegstructuur die we vorig jaar versimpeld hebben zetten we door in 2024. Dat geldt voor de interactie met de ondertekenaars via de Brede Projectgroep (zowel fysiek als online), voor de altijd fysieke Partnerlunches met de 25 vastgoedpartners en gemeentelijke vertegenwoordigers en voor de vier Bestuurlijke Stuurgroepen Houtbouw MRA (twee keer fysiek, twee keer online). Aanvullend zullen we wederom werkbezoeken organiseren, soms voor gemeentelijke deelnemers, dan weer gemengd publiek-privaat.

De formele opdrachtgever is de MRA: we zullen ons in Ambtelijk Overleg, Directeuren Overleg en Portefeuillehouders Overleg MRA verantwoorden en daar bespreken wat we willen bereiken en wat er nog nodig is om de doelstellingen van het convenant te realiseren. Dat overleg met de publieke opdrachtgever zal in Q1 en Q3 plaatsvinden.

Het aankomende jaar hebben we met de triple helix partijen de volgende bijeenkomsten gepland:

De brede projectgroepen zullen (voorlopig) drie keer plaatsvinden:

- *Maandag 11 maart* bij Pakhuis de Zwijger
- *Donderdag 13 juni* (tijdens PROVADA)
- *Donderdag 5 september*

Werkbezoek aan SAWA, het eerste grote houten gebouw van Rotterdam. SAWA heeft een robuuste kolommen-liggers structuur. De draagconstructie bestaat uit dikke houten brandwerende kolommen en liggers die de kolommen verbinden. Met 40 deelnemers zullen we de bouw in maart aanschouwen.

Een tweede excursie plannen we in Q3 naar inspirerende houtbouwlocaties binnen de Metropoolregio Amsterdam.

Dit jaar vindt weer een **Houtbouw XL** plaats op 25 juni, gedurende de hele dag en avond. De afgelopen jaren heeft bewezen dat het een succesvol concept is voor het delen van kennis over de ontwikkelingen rondom houtbouw en biobased bouwen.

De Metropoolregio Amsterdam is onderdeel van het **Build-in-Wood Network**, een Europees samenwerkingsverband voor het vergroten van houtbouw in de middelhoge woningbouwopgave. In Q2 zullen met dit netwerk nog een workshop houden.

Viermaal per jaar komt de **Bestuurlijke Stuurgroep Houtbouw MRA** samen:

- *Donderdag 14 maart* online
- *Donderdag 6 juni* fysieke bijeenkomst met locatiebezoek
- *Woensdag 2 oktober* online
- *Donderdag 28 november* fysieke bijeenkomst met locatiebezoek

Een belangrijk onderdeel van de houtbouw samenwerking zijn de vastgoedpartners geworden. In 2023 is dit partnerschap opgezet om bij de investerende opdrachtgevers nog meer commitment te bereiken. De partners betalen mee aan het programma tot en met 2025, waarmee de lange adem die nodig is voor de transitie ook concreet wordt erkend door deze partijen. De lunches zijn opgezet met de intentie om het interactieve gesprek met de partners in een meer besloten omgeving te voeren, hetgeen de diepgang bevordert. Zo worden partners intensiever betrokken bij de opgaven die de transitie naar houtbouw in de woningproductie moet versnellen en kunnen ze in een open sfeer hun uitdagingen en oplossingen delen. Er is daardoor een exclusieve groep van 25 partijen in de vastgoedsector (ontwikkelaars, bouwers, beleggers, banken) ontstaan, die aan de concrete uitvoering van het MRA-convenant houtbouw willen bijdragen. Deze groep wordt betrokken bij verschillende activiteiten.

In 2024 zullen er **vier partnerlunches** georganiseerd worden, waarbij vertegenwoordigers uit de publieke sector expliciet worden uitgenodigd:

- *Donderdag 15 februari* bij Restaurant Baut. De Alliantie zal samen met onderhoudspartner Hemubo een presentatie geven over beheer en exploitatie van een houten woongebouw. Daarnaast wordt het business case-onderzoek besproken.
- *Donderdag 25 april*; thema nader te bepalen
- *Donderdag 19 september*; idem
- *Donderdag 12 december*; idem

Hieronder de 25 partners. In 2024 is Finch Buildings eveneens partner geworden. De volgende partners hebben zich nu aangesloten:

Het Programmteam Houtbouw MRA heeft tevens een **loketfunctie** waarin zij zorgt voor overzicht, voor verbinding en voor coördinatie van de vele lopende processen. Niet uitputtend maar voldoende om de greep te houden op het bereiken van de gezamenlijke gestelde doelen. De programma-aanpak vraagt om een vorm van monitoring en vraagt tevens om het steeds beschikbaar zijn voor vragen, nieuwe initiatieven en experimenten. Dat kan betekenen dat er een soort 'loket/platform' moet zijn, waar men terecht kan. Vooralsnog vormen Bob van der Zande en Imme Groet binnen het programmteam dat loket, waarin wordt bijgehouden welke zaken meer aandacht vragen.

4. Aanpak langs 5 actielijnen

Welke acties hebben prioriteit in 2024?

Zo rond oktober 2024 willen we met alle partners kunnen vaststellen of de intentie-afspraken in het convenant bijgedragen hebben aan flinke toename van de houtbouwplannen. Maar dat is niet het enige. De brede acceptatie van de urgente transitie naar een wijze van bouwen die minder vervuilend is willen we bij de aangesloten organisaties meten. Dat kunnen we steeds relateren aan de eerder gekozen actielijnen die nog steeds adequaat blijken te zijn.

In het Convenant uit 2021 zijn zaken opgenomen die een nadere beschouwing verdienen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de geformuleerde definitie van wat de MRA onder houtbouw/biobased bouwen verstaat. Die definitie blijkt voor minder eenduidigheid te zorgen dan verwacht. Er wordt zelfs gesproken over perverse prikkels die van de definitie uitgaan omdat meer volume aan hout wordt gestimuleerd, terwijl dat niet het belangrijkste element zou moeten zijn.

Het convenant zullen we dus evalueren en waar nodig met een addendum aanpassen:

- De houtbouw definitie opnieuw bekijken en zo nodig aanpassen (Q2 gereed)
- De afgesproken acties van de verschillende categorieën organisaties waar nodig aanvullen of aanscherpen
- Nieuwe inzichten zullen we verwerken (regelgeving, carbon credits, carbon-based design, brandveiligheid etc.)

Actielijnen

Uitwerking en coördinatie van de schaa sprong houtbouw zal aangepakt worden langs de eerder geschetste lijnen:

- Locaties (publiek en privaat)
- Kennis rondom houtbouw (op alle niveaus)
- Regelgeving (landelijk en lokaal)
- Businesscases (voor alle stakeholders)
- Communicatie(strategie); betrekken van alle professionele partijen uit de bouwketen en informeren van toekomstige bewoners

A. Locaties

Introductie: Het aanwijzen van locaties voor realisatie van houtbouw is één van de hoofdzaken van het Convenant Houtbouw 2021-2025.

Doel: Dit is enerzijds nodig om te waarborgen dat mogelijke locaties beschikbaar worden gesteld voor de uitvoering van houtbouwprojecten om daadwerkelijke opschaling mogelijk te maken. Anderzijds is het aandragen van mogelijke locaties nodig om te kunnen bepalen of de ambitie van 20% van de gehele woningproductie vanaf 2025 kan worden behaald. En tenslotte is daarmee concreet te meten of de intenties uit het convenant tot acties leiden.

Activiteiten: Vanuit de Built by Nature Foundation is in 2023 een toelage van 225.000 euro toegekend aan het Convenant Houtbouw MRA om aan de slag te gaan met een Houtbouw Monitor, waarmee het programmateam vanaf medio 2023 begonnen is met monitoren en hoe de houtbouwpraktijk in de MRA zich ontwikkelt. Met deze monitor krijgen we beter zicht op: alle houtbouwlocaties in de MRA (per gemeente) en door wie deze ontwikkeld worden, of de ambitie vanaf 2025 haalbaar zal zijn, belemmeringen bij houtbouwprojecten en het bijhouden van de specificaties van gebouwde en in aanbouw zijnde projecten. In 2023 zijn de voorbereidingen getroffen voor de start van de monitor. Zo is er een website opgebouwd waar de data verzameld kan worden.

In 2024 begint het team met het verzamelen van de data voor de houtbouw locatie monitor. Dit zal in samenwerking gebeuren met gemeenten en relevante marktpartijen. Na het verzamelen van de eerste resultaten, is er een duidelijker beeld over de stand van zaken van de locaties. Deze metingen worden tussentijds gecommuniceerd naar belangrijke stakeholders, zoals de ondertekende gemeenten, marktpartijen en Built by Nature. Hoe ver zijn we met de 20%? Waar komen de meeste projecten?

- De eerste communicatie over de resultaten staat gepland voor Q1 2024, in de vorm van een presentatie
- In het vervolg zullen we naarmate er steeds meer data verzameld worden, de resultaten blijven updaten.

In dit jaar zullen we de ontwikkelingen van de houtbouw locatie monitor ook op verschillende evenementen presenteren. Tijdens deze presentatie zullen de inzichten vanuit de houtbouw locatie monitor gedeeld worden en wordt gekeken hoe het convenant er momenteel voor staat, met de gewenste 20% in 2025 in het achterhoofd. Met de resultaten zullen we een aantal visuals creëren die gebruikt kunnen worden tijdens deze presentaties.

Halverwege het jaar (eind Q2) leveren we een rapport op over houtbouwlocaties en de stand van zaken. En welke belemmeringen worden ervaren rondom het ontwikkelen van houtbouwlocaties.

Daarnaast wordt aan de hand van de resultaten een houtbouwkaart gerealiseerd, waarop de verschillende projecten die gedaan zijn in hout te vinden zijn. Op de kaart zal ook informatie omtrent het bouwteam, oplevering, en het percentage hout dat er gebruikt wordt in het gebouw. Dit zal enigszins de vorm krijgen zoals op de afbeelding hiernaast te zien is. Naarmate er meer data binnenkomen, zal de houtbouwkaart steeds relevanter en vollediger worden.

DE EEUW VAN HOUT

HOUTBOUWKAART 2022-2023 METROPOLREGIO AMSTERDAM

Waar niet-houtbouwbaar materialen zoals beton, staal en baksteen in die laatste eeuw die meest gebruikte bouwstoffen waren om zaden te bouwen, worden de negatieve effecten van deze fossiele bouwmaterialen op het klimaat steeds duidelijker. Hernieuwbaar, of biobased materialen, met in het bijzonder hout, bieden een toekomstvisie voor hoe (nieuwe) ontwikkelingen van 'future proof' gezonde en leefbare buurten en wijken.

In 2023 wordt één op de vijf nieuwe woningen in de Metropoolregio Amsterdam van hout gemaakt. Dat is het streven van de 'Green Deal Conversant Houtbouw'. Op deze kaart vind je een overzicht van gerealiseerde, in aanbouw zijnde en geplande houtbouwprojecten welke volledig of voor een groot deel uit hout en andere biobased materialen bestaan. Goed voorbeeld doet goed volgen!

VOOR MEER INFORMATIE OVER ONZE HOUTBOUWPROGRAMMAS, KLIK OP: [DEZWIJGER.NL/HOUTBOUW](https://dezwijger.nl/houtbouw)

metropool regioamsterdam MATERIAL DISTRICT. PAKWIJNS DE ZWIJGER

TU Delft AM METABOLIC CROWD

1. SLACHTHUISSTRAAT

Architect: Architectuur NL
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

2. HEDAN

Architect: HEDAN
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

3. KONSTPORT VLAARDEREN

Architect: Konstport
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

4. STONES

Architect: Stones
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

5. PAKT 22

Architect: PAKT 22
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

6. TOP-OP

Architect: Top-Op
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

7. TIMBERHOUSE

Architect: Timberhouse
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

8. KLEIN AMSTERDAM

Architect: Klein Amsterdam
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

9. BASISCHOOL DE WEDDINGEN

Architect: Basischool
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Scholengebouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

10. DE HOUTEN LEEF

Architect: De Houten Leef
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

11. HOTEL ANKARTA

Architect: Hotel Ankarta
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Hotel
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

12. HOUTBAK

Architect: Houtbak
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

13. HORIZONS

Architect: Horizons
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

14. EYKSTADE

Architect: Eykstad
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

15. JUIF BIENKE

Architect: Juif Bienke
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

16. HOUTBAK

Architect: Houtbak
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

17. HOUTBOUWPERIETE DE WEDDINGEN

Architect: Houtbouwperiete
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

18. HOUTBOUWPERIETE TORRETTEN

Architect: Houtbouwperiete
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

19. MOULDERIJ PLEIN

Architect: Moulde
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

20. MOULDERIJ WATER

Architect: Moulde
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

21. MOULDERIJ PARK

Architect: Moulde
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

22. WELL HOUSE

Architect: Well House
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

23. DE KOFFIEFAABRIEK

Architect: De Koffie
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

24. HOUT AMSTERDAM

Architect: Hout Amsterdam
Opleveringsjaar: 2022
Opleveringspercentage: 100%
Type: Woningbouw
Materialen: 100% hout, 0% beton, 0% staal, 0% baksteen, 0% glas, 0% metaal, 0% kunststof, 0% isolatie, 0% dak, 0% vloer, 0% wand, 0% plafond, 0% meubel, 0% sanitair, 0% verlichting, 0% ventilatie, 0% verwarming, 0% koeling, 0% elektriciteit, 0% water, 0% gas, 0% andere materialen

B. Kennis ontwikkelen en delen, trainingen en modules

Introductie: momenteel is houtbouw en toepassingen van hout in woningbouw in volle ontwikkeling. Daarom is kennis ontwikkelen en -delen een cruciaal thema binnen het Actieplan. We werken met de gehele bouwketen samen, om zoveel mogelijk open source kennis te delen met elkaar.

Doel: partijen werken vanuit hun eigen verantwoordelijkheid en positie mee aan een gezamenlijke Kennisagenda MRA-Houtbouw voor de periode 2021-2025 die zorgt voor het actief ontwikkelen en kennisdelen rond alle aspecten van houtbouw. De kennisbehoefte van de community kan opgedeeld worden in drie: (1) algemene kennisopbouw rondom houtbouw, (2) project specifieke advisering en kennisopbouw en (3) organisatie specifieke kennisopbouw. Onder algemene kennisopbouw verstaat men kennis over certificering van hout, beschikbaarheid van hout, vraag en aanbod, etc. Project specifieke kennisopbouw gaat om specifieke advisering welke type houtbouw het beste geschikt is voor een bepaalde locatie. Omdat het Convenant Houtbouw zeer concreet stuurt op locaties, is advisering hierin gewenst. Als laatste willen organisaties zelf aan de slag met houtbouw en lopen tegen een heel aantal zaken aan. Hiervoor is interne kennisopbouw gewenst.

Activiteiten: We zullen een heel aantal activiteiten en trajecten uitvoeren in 2024 in het kader van kennisontwikkeling en -deling. Hieronder lichten we er **Houtbouw XL 2024** uit, een jaarlijks evenement, dat de gehele dag en avond in Pakhuis de Zwijger plaatsvindt. Tijdens deze dag en avond komt een grote diversiteit aan onderwerpen voorbij, Ook lichten we een aantal kennistrajecten toe, die we voor verschillende partijen uitvoeren.

Houtbouw XL

Op dinsdag 25 juni organiseren we het jaarlijkse Houtbouw XL. Tijdens deze dag staat Pakhuis de Zwijger in het teken van houtbouw. We gaan met elkaar in gesprek over hoe we de transitie naar een duurzaam gebouwde omgeving door het gebruik van hout kunnen bevorderen. Overdag zijn er expert sessies met thematische gesprekken waarbij we met de deelnemers de diepgang opzoeken. In de avond is een plenair programma, geschikt voor het brede publiek alsmede de professionals. We gaan in op (internationale) inspirerende voorbeelden, vooraf gegaan door een prikkelende keynote spreker.

Resultaten: De resultaten van Houtbouw XL zijn onder andere online terug te zien. Ook de bijeenkomsten van 2024 zijn we voornemens op te nemen.

Traject Gemeente Haarlem

In 2023 heeft de gemeente Haarlem aangegeven behoefte te hebben aan verdieping op het thema toekomstbestendig bouwen, met bijzondere aandacht voor biobased bouwen en houtbouw.

Het college van B&W heeft zowel het Convenant Toekomstbestendige Woningbouw als ook de Green Deal Convenant Houtbouw MRA ondertekend. Het Coalitieakkoord geeft aan dat het een verplichting wordt om klimaatbestendig, natuur inclusief en energieneutraal te bouwen met als doelstelling dat 20 %v an de nieuwbouw in 2025 biobased is. Dit betekent dat de gemeente Haarlem de intentie heeft om beide convenanten te implementeren en op basis van het Coalitieakkoord het beleid aan te scherpen.

Juist in het implementeren van de maatregelen ligt de uitdaging, omdat dit van verschillende disciplines binnen de gemeentelijke organisatie iets vergt. Voor de toepassing van de convenanten is kennis nodig én de uitwerking van de convenanten moeten worden opgenomen in de werkprocessen. Voor Haarlem zijn de volgende activiteiten relevant:

- Het Programmteam richt zich op het begeleiden van implementeren van Convenant Houtbouw MRA. We organiseren werksessies over houtbouw met verschillende thema's, zoals: houtbouw mythes en technische aandachtspunten van houtbouw, houtbouw in anterieure overeenkomsten, houtbouw in relatie tot vergunningverlening, etc. Deze sessies worden georganiseerd met experts uit het netwerk. In totaal organiseren we een 6-tal bijeenkomsten met verschillende onderwerpen.

- Daarnaast fungeert het Programmteam tijdens de gehele periode als loket en vraagbaak voor de ambtenaren van de gemeente Haarlem. Rondom de werksessies kunnen zij op vaste momenten een (digitale) afspraak met het programmteam inplannen en begeleiding krijgen bij hun project. Zo kunnen de daadwerkelijk ervaren belemmeringen besproken en indien mogelijk direct weggenomen worden. Hiermee draagt het traject direct bij aan implementatie van houtbouw.

Resultaat: Deze sessies zijn gestart in 2023 en worden afgerond in 2024.

Tender traject Gemeente Amsterdam

Naar aanleiding van een brief over 'input beperken regeldruk duurzame nieuwbouw gemeente Amsterdam' aan wethouder Van Doorninck werd de toezegging gedaan om een verkenning uit te voeren naar hoe een tender ingericht kan worden zodat duurzame bouwmethoden niet worden geblokkeerd. In deze verkenning werd specifiek gekozen voor een casus gericht op een houten midden-hoogbouwkavel (een toren van 40 meter). Er werd gekozen voor een verkenning naar houtbouw om verschillende redenen. Zo heeft Amsterdam het Convenant Houtbouw MRA ondertekend en past deze actief toe. Daarnaast werd het voorbeeld Hotel Jakarta in de brief aangehaald, waaruit houtbouw is voortgekomen. In deze verkenning werd niet gekeken naar andere methode van tenderen, zoals bijvoorbeeld een architectenprijsvraag. Met een verkenning naar meer sturing op houtbouw in tenders hebben we meer specifieke kennis verkregen van vastgoedpartijen, architecten en adviseurs. Het doel van deze verkenning was om marktpartijen in een vroeg stadium van voorbereiding mee te laten denken over het opstellen van de tenderstrategie. De kennis die hiermee tijdens deze bijeenkomst is opgedaan, helpt de gemeente bij het opstellen van een goede uitvraag.

Activiteiten: Voor deze tender verkenning doen we de volgende activiteiten in 2024:

- Verslaglegging van de sessie en uitbrengen van een advies aan de gemeente Amsterdam. Deze wordt openbaar gedeeld, eind Q1 2024. We ondersteunen de gemeente bij eventuele aanpassing van de tendervoorwaarden.
- Breed bespreken uitkomsten in bijeenkomsten met publieke en private partners, wellicht zelfs breder dan de MRA

Resultaat: Het advies dat we naar aanleiding van deze bijeenkomst op hebben gesteld, wordt meegenomen in de voorbereiding van een tender voor een kavel in de Sluisbuurt in Amsterdam Oost.

C. Regelgeving

Introductie: Belemmerende wet- en regelgeving staat toepassingen van houtbouw momenteel nog in de weg. De focus van het programmateam is op de wet- en regelgeving die van toepassing is op lokale overheden.

Doel: Belemmerende wet- en regelgeving staat toepassingen van houtbouw momenteel nog in de weg. We identificeren belemmerende wet- en regelgeving voor het toepassen van houtbouw en hoe hiermee om te gaan. We doen dit middels een samenwerking met CircuLaw in de vorm van een kennistraject voor MRA gemeenten. Hierbij toetsen we of het platform CircuLaw toepasbaar is voor gemeentemedewerkers in hun dagelijkse werk. Tot slot hebben we als doelstelling om te komen tot een top-5 of top-7 met belemmerende en kansrijke wet- en regelgeving voor houtbouw.

Activiteiten: We organiseren voor alle gemeenten samen met de Metropoolregio Amsterdam bijeenkomsten over de wetgeving, normen en standaardisatie en specifiek de juridische tool 'CircuLaw'. En hoe deze te gebruiken is in het dagelijkse werk van medewerkers van de gemeenten. In deze bijeenkomsten zijn we op zoek naar belemmeringen bij het implementeren van houtbouw met betrekking tot wetgeving. Dit kan zijn bij standaarden van Welstand, of bij vergunningverlening voor brandveiligheid of akoestiek.

In 2023 was de focus om tot een gedegen plan van aanpak te komen. Daarnaast hebben we een vooronderzoek uitgevoerd om te toetsen in hoeverre de beoogde opzet toepasbaar is voor de gemeenten.

De startbijeenkomst is op 9 januari geweest. Deze was online te volgen, rond de 40 aanwezigen waren bij deze bijeenkomsten. Nu volgen een viertal werksessies over onderwerpen zoals vergunningverlening, omgevingsvisie, tenderen en aanbesteden en anterieure overeenkomsten. Hierbij wordt in elke sessie gekeken naar casussen. De volgende sessies vinden plaats in Q1 en Q2 2024.

Daarnaast presenteren we het platform CircuLaw en toetsen we hoe deze het beste geïmplementeerd kan worden. Tenslotte wordt er gekeken naar het Convenant toekomstbestendige woningbouw en op welke vlakken deze overlap heeft met houtbouw. Bepaalde aspecten van houtbouw sluiten direct aan bij de prestatie indicatoren binnen het Convenant Toekomstbestendige Woningbouw, zoals de gezondheidseigenschappen van hout die aansluiten bij een gezonde leefomgeving. Er kan rekening worden gehouden bij het ontwikkelen van biobased gebouwen met de duurzame gebiedsontwikkeling, zoals het faciliteren van plekken voor deelvervoer binnen de parkeergarage van een gebouw hetgeen aansluit bij de deelmobiliteit van een gebied of adequate waterberging, wat bijdraagt aan de klimaatadaptatie van een gebied.

Resultaten: Een zestal werksessies over hoe houtbouw te stimuleren met wetgevingsinstrumenten. Daarnaast geven we individuele begeleiding bij casussen. Het schema van de sessies is als volgt:

- *Dinsdag 30 januari* 'de omgevingswet en houtbouw'
- *Woensdag 28 februari* 'tenderen en inkopen en houtbouw'
- *Woensdag 20 maart* 'meten van houtbouw'
- *Dinsdag 23 april* 'bouwtechnische aspecten en vergunningen'
- *Woensdag 15 mei* 'slotsessie'

Tijdens de sessie gaan we aan de slag met concrete casussen. We verzorgen voor elke sessie een naslagwerk.

D. Businesscases

Introductie: In de bouw- en vastgoedwereld is veel te doen om de kosten en opbrengsten van houtbouw. Houtbouw lijkt nu nog duurder te zijn dan traditioneel bouwen. Het antwoord op de vraag 'wat zijn de kosten en baten van houtbouw?' ligt echter genuanceerd. Houtbouw is niet altijd duurder, in veel gevallen vergelijkbaar en in sommige zelfs goedkoper. De verklaring voor deze verschillen is naar verwachting te wijten aan onder andere het type project (laagbouw/hoogbouw), de kostprijzen van biobased materialen, de ontwerpmethode, enzovoort.

Doel: Nadere bestudering van dat van de gehele keten is nodig om te bepalen aan welke knoppen partijen kunnen draaien om de financiële uitkomsten van houtbouwprojecten beter te kunnen sturen. De maatschappelijke kosten en baten zullen daarbij scherp in beeld moeten komen.

Activiteiten: Momenteel variëren bouw- en investeringskosten aanzienlijk bij woningbouwprojecten. In sommige projecten liggen de kosten van hout en biobased materialen op hetzelfde niveau als meer traditionele, lineaire bouwmaterialen, maar er zijn ook projecten die duurder zijn dan in vergelijking met de traditionele variant. In samenwerking met het Programmteam wordt een vervolgonderzoek gestart met Alba Concepts als trekker naar elementen die de bouw- en investeringskosten van biobased bouwen in grote mate bepalen. De hoofdvraag voor dit onderzoek luidt als volgt: welke aspecten liggen ten grondslag aan en beïnvloeden in positieve of negatieve zin de bouw- en investeringskosten van biobased bouwen voor zowel vandaag de dag als in de toekomst? In het onderzoek wordt gebruik gemaakt van een benchmark om concurrerende projecten met hout te vinden. Door deze projecten te analyseren wordt er verder inzicht gedaan in de aspecten die ten grondslag liggen aan en invloed hebben op de bouw- en investeringskosten van biobased bouwen, zowel op positieve als negatieve wijze. Binnen het onderzoek wordt er vanuit het perspectief van de woningcorporaties, beleggers en projectontwikkelaars gekeken.

Het Plan van Aanpak is opgebouwd uit vier stappen (zie de figuur hierboven). Alba Concepts is dus trekker van het onderzoek, zowel wat betreft de inhoud als het proces. In alle stappen wordt intensief samengewerkt met Watkostdebouwvaneenhurwoning, C-Creators en Bouwscoop. Er wordt een Stuurgroep opgericht die het proces zal begeleiden.

Resultaten: Het resultaat van het onderzoek wordt een eindrapport waarin de elementen benoemd zijn die van invloed kunnen zijn op een optimalisering van de business cases. De lancering van het rapport staat gepland op de PROVADA (11 t/m 13 juni)

E. Communicatie

Introductie: Voor de vele professionals in de vastgoedwereld is houtbouw nog vaak een worsteling. Het grote publiek wordt daarnaast met een gezamenlijke actieve communicatiestrategie én met vrije publiciteit in regionale en nationale massamedia meegenomen in de ontwikkelingen en voordelen van houtbouw.

Doel:

Communicatie kent vele doelstellingen, waarbij we ons richten op: (1) bewustwording vergroten, (2) betrokkenheid stimuleren, (3) kennisdeling en (4) netwerkontwikkeling. Hierbij richten we ons op de triple helix doelgroepen: overheden, ontwikkelaars en bouwbedrijven, woningcorporaties, beleggers, andere partijen binnen de bouw- en vastgoedketen, kennisinstellingen en non-profit organisaties.

Activiteiten:

- Bewustwording vergroten. Dit doen we door het bijhouden van de website, die de laatste resultaten en ontwikkelingen rondom houtbouw publiceert.

- Betrokkenheid stimuleren. Dit doen we middels activiteiten op sociale media platforms en optredens bij externe evenementen.

- Kennisdeling. Dit doen we middels verschillende onderzoeken uit te voeren, kennistrjecten te organiseren en eigen evenementen te organiseren.

- Netwerkontwikkeling. We werken aan toename van netwerk door partnerschappen te sluiten en nieuwe partners aan te laten sluiten.

Resultaten: communicatiestrategie voor het grotere publiek en een communicatiestrategie voor de houtbouw community. Dit publiceren we in een document in Q1 2024. Daarnaast het uitbreiden en bijhouden van de MRA website pagina over houtbouw. De webpagina is hier te vinden: <https://www.metropoolregioamsterdam.nl/houtbouw/>

We sturen eens per anderhalve maand een nieuwsbrief uit naar de ondertekenaars en geïnteresseerden. Hierbij nemen we alle aankondigingen op van evenementen, delen we verslagen, zijn externe evenementen opgenomen die relevant zijn voor de ondertekenaars en delen we kennis over houtbouw.

5. Organisatie en begroting

Het Programmteam Houtbouw MRA zal in 2024 in totaal met 1,2 Fte het Actieplan uitvoeren. De 5 leden van het team werken allen voor een deel van hun beschikbare tijd aan deze schaa sprong houtbouw in de MRA.

In de begroting maken we onderscheid tussen proceskosten en bijkomende kosten om evenementen, partner lunches, werkbezoeken en communicatie te dekken.

Proceskosten: € 220.000,- Bijkomende kosten: € 50.000,- De totale kosten voor 2024 komen daarmee op € 270.000,-

De dekking komt van MRA (€ 50.000,-), Built by Nature (€ 150.000,-) en partners (€ 60.000,-) De resterende € 10.000,- zal gedurende het lopende jaar gevonden moeten worden.

Programmteam Houtbouw MRA,
Bob van der Zande
Wouter van Twillert
Mees Eringa
Rosa Kip
Imme Groet

Januari 2024

MRA Convenant Houtbouw Kalender

Legenda

Brede projectgroepen

Partnerlunches

Bestuurlijke stuurgroepen

Houtbouw XL

Externe events*

Januari

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Februari

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29		

Maart

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

April

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Mei

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Juni

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Juli

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Augustus

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

September

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Oktober

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

November

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

December

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

* 25 januari, (WoCoDa), 14 t/m 16 mei (Houtbouwbeurs), 11 t/m 13 juni (Provada), 21 t/m 25 oktober (Dutch design week)